

## Dues jornades sobre Geografia Política

David Comas i Vila\*

---

### *Résumé / Abstract / Resumen / Resum*

---

Deux rencontres de spécialistes en Géographie Politique se sont récemment déroulées avec un décalage de deux semaines et à seulement cent kilomètres l'une de l'autre. La première, à Gérone, a eu comme centre d'intérêt le double sujet «Pouvoir et Territoire»; les cinq conférenciers, qui étaient des spécialistes dans des différentes disciplines, ont essayé de mettre en commun les résultats de leurs réflexions méthodologiques et de leurs propos. La deuxième rencontre a eu lieu à Barcelone sous le titre «La frontière en Géographie Politique»; les six conférenciers ont montré leur intérêt vers le sujet des frontières même s'ils n'ont pas manifesté une approche commune.

Les deux rencontres, à vocation et thématique différente, montrent nettement la force dont fait preuve la Géographie Politique en Catalogne et en Espagne aujourd'hui.

\* \* \*

Within the space of two weeks and a distance of one hundred kilometres, two workshops of experts on Political Geography were held. The first was held in Girona under the title of «Power and the Region». Although the five guest speakers proceed from different disciplines, they share a common interest in making proposals and reflecting on methodology. The second meeting, this time in Barcelona, was on «The frontier from the viewpoint of Political Geography». The six speakers, rather

---

\* Llicenciat en geografia, Departament de Geografia, Estudi General de Girona.

than sharing a unified approach, shared a passion for the frontier questions.

The themes and purposes of the workshops were obviously different, but together clearly indicate the profound interest in Political Geography in Catalonia and Spain.

\* \* \*

En el intervalo de dos semanas, a tan sólo cien kilómetros de distancia, han tenido lugar dos encuentros de especialistas de Geografía Política. El primero, en Girona, estuvo centrado en el binomio «Poder y Territorio»; a pesar de proceder de disciplinas diferentes, los cinco conferenciantes compartieron un interés común por ofrecer propuestas y reflexiones metodológicas. El segundo encuentro, en Barcelona, llevaba por título «La frontera en la Geografía Política»; los seis conferenciantes, más que un enfoque central, compartieron su pasión por el universo de temas fronterizos.

Dos encuentros con vocación y temática diferente, pero que indican a las claras la vigorosidad de la Geografía Política en Catalunya y en el Estado español.

\* \* \*

Amb tan sols dues setmanes de diferència, i amb només cent kilòmetres de distància, han tingut lloc dues trobades d'especialistes en Geografia Política. La primera, a Girona, es va centrar en el binomi «Poder i Territori»; malgrat procedir de disciplines diferents, els cinc conferenciantes compartiren un interès comú per oferir propostes i reflexions metodològiques. La segona trobada, a Barcelona, portava per títol «La frontera en la Geografia Política»; en ella els sis conferenciantes, més que un enfo central, compartiren la seva passió per l'univers de temes fronterers.

Dues jornades amb vocació i temàtica diferent, però que indiquen clarament la vigorositat de la Geografia Política a Catalunya i a l'Estat espanyol.

Amb tan sols dues setmanes de diferència, i amb només cent kilòmetres de distància, han tingut lloc dues trobades d'especialistes en Geografia Política. La primera, a Girona, es va centrar en el binomi «Poder i Territori»; malgrat procedir de disciplines diferents, els cinc conferenciants compartiren un interès comú per oferir propostes i reflexions metodològiques. La segona trobada, a Barcelona, portava per títol «La frontera en la Geografia Política»; en ella els sis conferenciants, més que un enfoc central, compartiren la seva passió per l'univers de temes fronterers. Dues jornades amb vocació i temàtica diferent, però que indiquen clarament la vigrositat de la Geografia Política a Catalunya i a l'Estat espanyol.

### **EL PODER I EL TERRITORI (Girona, 17 de novembre de 1989)**

Sis conferenciants de formacions distintes però no distants (quatre geògrafs, un historiador i un filòsof), van presentar llurs anàlisis sobre la dimensió espacial del poder. La premisa de partida fou ja formulada en la presentació de Joan Nogué (Estudi General de Girona; organitzador i coordinador d'aquests jornades): «El poder, en qualsevol de les seves manifestacions (polítiques, econòmiques, ideològiques) té una dimensió espacial que és factible de ser analitzada i interpretada. Aquest és, en definitiva, l'objectiu d'aquestes sessions interdisciplinàries.»

Encetà la jornada un filòsof prou conegut, Josep Maria Terricabres (Estudi General de Girona). En un to vehement, contundent, va desenvolupar el tema de la seva xerrada: «El poder ocupa lloc». Utilitzant una terminologia suggerent, reclamant atenció als diferents usos del terme «poder» en el llenguatge i recordant que els actes de poder estan presents en tota relació social, el professor Terricabres va sentenciar que el domini d'un espai físic ha estat sempre un símbol de poder i que en l'espai es manifesta clarament la gramàtica del poder.

De la Filosofia a la Geografia Econòmica. Joan Eugeni Sanchez (Universitat de Barcelona), va menar els oients a una vessant prou crucial, els espais de producció i distribució de mercaderies. D'acord amb la ortodoxa transcendència de les relacions de producció en l'organització de la societat i de l'espai, el conferenciant va argumentar com l'apropiació de la plusvàlua s'ha traduït en l'apropiació del territori per part dels estaments capitalistes.

Ben diferent, pel to més distès, per la major concrecció, fou el parlament d'Oriol Nel·lo (Universitat Autònoma de Barcelona). El seu tema central va ésser la constatació d'una crisi profunda i d'un procés de renovació trepidant de la Geografia Política catalana i espanyola. La constatació de les causes, les acadèmiques. Però sobretot les causes que arrenquen dels intensos canvis en

l'organització política del món. En definitiva, tot un tropell de circumstàncies que als anys 80 han imposat un replantejament de la Geografia Política. I que reclamen models alternatius per a la disciplina.

Ja a la tarda, dues exposicions d'exemples històrics concrets, de dues estratègies explícitament destinades al control social i espacial. I, per tant, dos casos prou clars del binomi Poder i Territori. El primer cas, a càrrec de Pedro Fraile (Universitat de Barcelona), sobre els lligams conceptuals i ideològics entre els manuals de policia dels segles XVIII i XIX i la planificació dels eixamples d'algunes ciutats construïts en el mateix període.

I la segona anàlisi d'un cas concret, la d'un historiador amb «terrible vocació geogràfica», Joaquim Maria Puigvert (Estudi General de Girona). El seu exercici s'emmarca temporalment al segle XVIII i espacialment a la diòcesi de Girona. Puigvert mostrà com també les institucions eclesiàstiques han desenvolupat cuidadosament en el passat una organització territorial. Concretament parlà de la divisió en 46 districtes (mutatis mutandi, una mena de municipals) de la diòcesi gironina, amb finalitats clarament administratives, polítiques. Es tractava d'una «reforma racional i dinàmica... d'acord amb les necessitats disciplinàries de la Contrarreforma i en el marc de l'absolutisme felipista immediat de la Guerra de Secessió».

Finalment cal assenyalar que foren cinc discursos individuals i heterogenis quan a l'exposició i l'enfoc, però tanmateix cinc discursos ben inter-relacionats temàticament. I remarcar també que no fou casual que aquestes jornades se celebressin a Girona: en el curt interval d'un any (de novembre de 1988 a novembre de 1989) han estat ja quatre les jornades esmerçades a temàtiques específiques de Geografia Política.

## **LES FRONTERES I LA GEOGRAFIA POLITICA (Barcelona, 1, 2 i 3 de desembre de 1989)**

A l'encontre de Barcelona, organitzat per la Societat Antropogeogràfica de Barcelona, els assistents reberen els avenços de treball, les conclusions i reflexions de quatre investigadors universitaris en matèries frontereres i de dos representants de l'administració.

En aquest darrer grup, Jaume Massó (Institut Cartogràfic de Catalunya) va repassar els projectes endegats pel govern autonòmic en relació als límits municipals. Segons les seves previsions, a finals de 1991 l'I.C.C. haurà ja rebut i ordenat (i informatitzat) tota la documentació necessària per a solventar problemes d'indefinió o de confusió dels límits municipals a Catalunya.

Margarita Ortega Delgado (Instituto del Territorio y Urbanismo, M.O.P.U.) va presentar les conclusions de tres treballs encarregats per l'I.T.U.R., dos sobre la regió transfronterera pirenenca i un tercer esmerçat a l'àrea fronterera entre Espanya i Portugal. A part de la seva aportació científica, potser allò més peculiar fou constatar de prop que els representants polítics necessiten, ràpidament, informació puntual sobre les àrees frontereres. Una informació hores d'ara encara esparsa. Constatar, en definitiva, que la Geografia Política, de cantó amb d'altres Ciències Socials, pot omplir part d'aquest buit.

Ja en el grup d'investigadors universitaris, hi hagué dos tipus d'exposicions, atenant a l'àmbit d'anàlisi. En primer lloc, dues exposicions d'àmbit estatal, que analitzaren la frontera entre dos estats. I, en segon lloc, dues xerrades d'escala netament interestatal.

La primera d'àmbit estatal, la de João Carlos Garcia (Universidade do Porto). A partir del procés de formació de la frontera luso-espanyola al Baix Guadiana, al segle XIII, explicà que tres foren les etapes presents en el procés de delimitació d'aquella frontera. En una primera etapa es delimità un traçat que responia als grans trets físics (a una escala petita). En la segona etapa el criteri de delimitació essencial foren les àrees d'influència de les ciutats (a una escala gran, regional). I en la tercera i darrera fase, temps de pau, s'acabà afinant el traçat definitiu (a una escala molt gran, local o veïnal).

La segona d'àmbit estatal fou la de Lorenzo López Trigal (Universidad de León). La seva fou una anàlisi cristalleriana de la frontera espanyola amb França i amb Portugal. Allò essencial del seu exercici fou la formulació de dos models, basant-se en la xarxa de comunicacions i la xarxa de localitats centrals: un model «d'eix transfronterer únic» (ben patent en el Pirineu aragonès, navarrès i basc) i un model «de multi-eixos transfronterers» (com el del Pirineu català).

La primera xerrada d'àmbit interestatal fou la de Lluís Mallart (Universitat de Barcelona). Després de desgranar els intensos canvis esdevinguts en les institucions polítiques (inter o intraestats) a partir de la meitat dels anys 70, va asseverar que la nova lògica reclama la «necessitat de reconversió» dels Estats i de llurs fronteres. Les repercussions —concloué Mallart— s'estan deixant sentir especialment en aquests «petits estats-frontera», els microestats com Andorra, i aviat podrem comprovar-ne les evidències.

La darrera exposició, també a escala interestatal, fou la del professor Juan Luís Suárez de Vivero (Universidad de Sevilla). Potser fou la més apassionant, per la transcendència de la seva temàtica: a una macro-escala, les fronteres marítimes internacionals, els darrers espais marítims encara per repartir del planeta. I a una micro-escala, la preocupant qüestió de l'ordenació del litoral. En aquesta segona part, Suárez de Vivero va evidenciar contundentment que un

geògraf de formació interdisciplinària pot contribuir professionalment en el planejament del litoral. La seva experiència en assessorar la Junta de Andalusia sobre aquest tema és tot un exemple del camí que encara hi ha per córrer en aquesta branca de la Geografia Política.